



METODICKÁ PŘÍRUČKA PŘÍRODOVĚDNÉ VZDĚLÁVÁNÍ (2021)

Kolegiální podpora

Jan Pulec a Kateřina Kadlecová

Jedním z cílů předkládané metodické příručky je propojení obsahu přírodních věd (přírodovědných vzdělávacích oborů) ve výuce. Kromě tvorby integrovaného přírodovědného obsahu se též jedná o příležitost ke spolupráci mezi různě zaměřenými kolegy učiteli. Nicméně do tohoto procesu je možné zapojit i ostatní vyučující jiných než přírodovědných předmětů. Spolupráce často vzniká spontánně a není nutné ji nijak teoreticky „rámovat“, nicméně v současné moderní didaktice nacházíme několik přístupů, které právě ke spolupráci mezi učiteli vybízejí a dávají návod či strukturu, jak v takovém případě efektivně postupovat.

Za spontánní projevy takové spolupráce můžeme považovat například rozhovor či diskuse s kolegou nad vybraným odborným nebo didaktickým problémem; sdílení zkušeností, materiálů či příkladů dobré praxe; vzájemné navštěvování hodin (hospitace) či otevřené hodiny nebo různé formy mentoringu (např. pozice uvádějícího učitele). Všechny tyto metody jsou relevantní, pokud splňují konkrétní cíl a rozvíjí zúčastněné pedagogy. Často ale dochází k tomu, že se jedná o samostatné fragmenty, které nenaplní potenciál, jenž skrývají.

Pokud se však jedná o na sebe navazující kroky promyšleného procesu například doplněné o konstruktivní zpětnou vazbu či jinou formu kvalitní reflexe, může být přidaná hodnota této interakce mezi kolegy mnohem vyšší, než by byla v případě samostatných rozhovorů či hospitací.

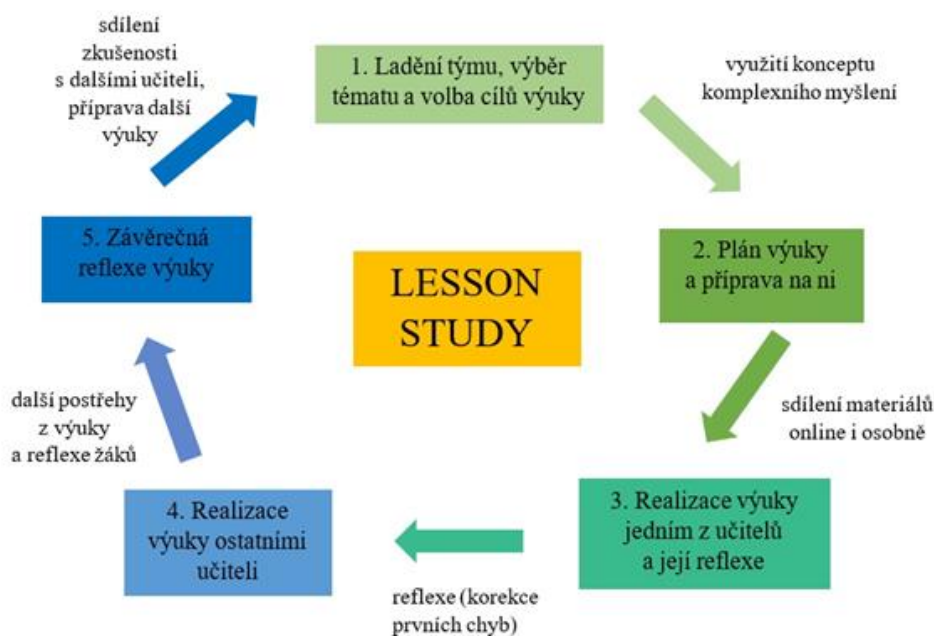
Kromě tandemové výuky, [70, 71] považujeme za přínosnou metodu Lesson Study (LS), kde v rámci tzv. profesního společenství učitelé společně výuku plánují, realizují a reflektují. Navíc zde prokazatelně dochází k jejich profesnímu rozvoji [72, 73].

V první fázi LS je třeba sestavit tým učitelů, který se chce na společné práci podílet, v našem případě se jedná o vyučující přírodovědných předmětů [74]. Může se jednat o kolegy z jedné školy nebo napříč různými institucemi i jednotlivými stupni vzdělávání. Výhodou je, když tento tým veden didaktikem nebo vyučujícím, který už má s LS zkušenost.





V dalších fázích dochází k samotnému plánování, přípravě, realizaci výuky a zejména ke společné reflexi (viz Obrázek 3). Kromě výsledného výukového materiálu pro konkrétní vyučovací hodinu, výukový blok či projekt, je zásadní proces samotný. Vyučující společně procházejí výše uvedenými fázemi a při delší spolupráci může dojít k vytvoření bezpečného prostředí, kde učitelé sdílejí své nápady, podněty, ale i obavy z jednotlivých aspektů výuky. Všichni učitelé se podílejí na přípravě celého výukového materiálu a mají tedy vřelý pohled do kritických pasáží a dokážou se v každé části zorientovat jako tvůrci záměru. Nedochozí tedy k pouhému přebírání materiálů bez hlubší znalosti záměru autora. Klíčovou fází je pak reflexe probíhající formou konstruktivní zpětné vazby nejen po realizacích naplánované výuky, ale i mezi jednotlivými fázemi LS. Konstruktivní kritika, která zde může zaznít je mnohem přínosnější než leckdy v případě běžných hospitací, kde hospitující zpravidla nezná kontext výuky ani záměry vyučujícího a mnohdy se ani nedovele ptát na podstatné momenty či aspekty vyučovacího procesu.



Obrázek 3: Schéma cyklu Lesson Study [75], [73]



Předkládané návrhy vyučovacích hodin vznikaly právě výše zmíněnou metodou. Společně naplánovaná výuka byla jednotlivými vyučujícími realizována. Společnou reflexi pak docházelo k dalším úpravám. Nabytá zkušenost z jednoho cyklu se pak nutně přenášela do dalších naplánovaných hodin. Lesson Study je cyklickým procesem, který se může opakovat a čím dál zkušenější členové profesního společenství tak nejen rozvíjí sebe, ale šetří i čas strávený individuální přípravou vyučovacích hodin. V případě plánování výuky v duchu Science (integrace přírodovědných předmětů) dochází k neocenitelné synergii, která se může od jednotlivých hodin, bloků nebo projektů promítnout i do specifického pojetí přírodovědného vzdělávání na konkrétní škole zarámované progresivním a moderním ŠVP.

Zdroje:

- [70] PROKOP, P. (2004): Možnosti párového vyučování v praxi. *Pedagogická orientace*, 14(2), s. 66–78
- [71] ČIHÁKOVÁ, K., KUBCOVÁ, L. (2020): Společně ze školy do přírody: Kolegiální podpora v přírodovědné gramotnosti. Dostupné z: <https://muzeumricany.cz/wp-content/uploads/2021/03/Spole%C4%8Dn%C4%9B-ze-%C5%A1koly-do-p%C5%99%C3%ADrody.pdf>
- [72] VONDROVÁ, N., CACHOVÁ, J., COUFALOVÁ, J., KRÁTKÁ, M. (2016): „Lesson study“ v českých podmínkách: Jak učitelé vnímali svou účast a jaký vliv měla na jejich všimání si didakticko-matematických jevů. *Pedagogika*, 66(4), 427–442.
- [73] PULEC, J., KADLECOVÁ, K., ZVĚŘINOVÁ G., HANUS, M. (2020): Lesson Study jako metoda profesního rozvoje učitelů. *Geografické rozhledy*, 30(1), s. 30–33
- [74] CERBIN, W., KOPP, B. (2006): Lesson study as a model for building pedagogical knowledge and improving teaching. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 18(3), 250–257.
- [75] LEWIS, C. (2008): Lesson study: A handbook of teacher-led instructional improvement. *Research for Better Schools*, Philadelphia. 130 s.

